

Vida Nikpalj

IGRA JE IGRA JE IGRA

Priručnik za nastavnike stranih jezika

Priručnik *Igra je igra je igra* Višnje Anić, Željke Horvat-Vukelja i Vere Hruš u izdanju »Školske knjige« namijenjen je nastavnicima stranih jezika u našim školama. Priručnik sadrži upute o provođenju igara u razredu. Vrijednost ove knjige jest u tome što obuhvaća sva četiri jezika koja se uče u našim školama, tj. engleski, francuski, njemački i ruski jezik. Igre su prilagođene različitim dobnim skupinama te se mogu provoditi u osnovnim i srednjim školama, kao i u školama za strane jezike. Zato vjerujemo da će ovaj priručnik pomoći velikom broju nastavnika stranih jezika i da će naći svoju primjenu u svim tipovima škola.

Već duže vremena osjećala se potreba za ovakvim priručnikom. Naime, nastavnici da bi došli do ideja za igre posizu za stranom literaturom do koje je danas sve teže doći, ili ih skupljaju na seminarima, što također nije omogućeno svim nastavnicima jer ih škole nerado šalju na seminare.

Polazeći sa stanovišta da je igra sastavni dio svakog čovjeka, a posebice djece, nastoje se potaknuti nastavnici da igru što češće provode kao oblik rada u razredu. Igra primijenjena u nastavnom procesu ima mnogostruko značenje. U prvom redu ona razvija motivaciju učenika, potiče učenike na razmišljanje i jača koncentraciju. Igra unosi vedrinu, radost i veselje u razred, a u isto vrijeme učenici upotrebljavaju jezične strukture i gramatičke oblike, ponavljaju i proširuju te primjenjuju svoje sveukupno jezično znanje. Prisutan je i odgojni moment: razvija se natjecateljski duh, težnja za pobjedom, ali isto tako i spremnost prihvatanja poraza. Učenici komuniciraju na stranom jeziku, razvija im se mašta i potiče ih se na kreativnost.

U predgovoru priručnika obrazloženo je značenje igara u nastavi stranog jezika, kao i namjena samog priručnika, a dane su opće smjernice i upute za uporabu priručnika i pripremu materijala.

Sve predložene igre nastavnici su isprobali u razredima s učenicima. Igre su razvrstane po skupinama: igre pogađanja, zaključivanja, pridruživanja, natjecanja, pamćenja, igre znanja i snalaženja, igre na sreću, u parovima ili manjim grupama itd.

Uz to što je knjiga tehnički vrlo lijepo opremljena, ona je pregledna i sistematična. Naznačena je i dob učenika za koju je igra pogodna. Uz svaku igru dane su i upute o pripremi igre, opisan je tok igre po fazama rada. Uz to nalazi se primjer s crtežom. U posebnoj napomeni na kraju svake igre upućuje se na različite mogućnosti iskorištavanja igre, na varijante pojedinih igara, tako da svaki nastavnik može prilagoditi igru svojim učenicima. Istaknute su i komunikacijske vještine i gramatički oblici koji prevladavaju u pojedinim igrama, pa će nastavnik spojiti gradivo koje obrađuje s igrom koja je najpogodnija za njegovo ponavljanje i primjenu. Naznačeno je i prosječno vrijeme koje je potrebno za svaku igru, tako da nastavnik može planirati trajanje igre.

Ova knjiga jedan je od pokušaja unapređivanja nastave stranih jezika u našim školama. Ona neće riješiti sve probleme koji se pojavljuju u nastavi stranih jezika, ali će, svakako, uz pravilnu uporabu i primjerenost uvođenje igara pridonijeti razvijanju motivacije, razbiti monotonost i zamor svakodnevnim oblicima rada. Iz iskustva znamo da pozitivno motivirani učenici postižu bolje rezultate. Unese li se imalo vedrine u razred, učenici se oslobađaju u govoru, budi im se mašta, postaju kreativniji, žele učiti i pokazati što su naučili.

Priručnik ima didaktičko-obrazovnu namjenu, a na nastavnoj praksi je da tu namjenu opravda.

Vjekoslav Čosić

Marko Papić, *Gramatika francuskog jezika*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1984, 290 str.

Dugo očekivana u krugovima romanista, napokon se pojavila *Gramatika* dr Marka Papića, profesora francuskog jezika na Filološkom fakultetu u Beogradu. Cijena joj je iznimno pristupačna, ali joj zato format više odgovara mogućnostima izdavača nego željama i mogućnostima autora kome je ograničeni prostor nametnuo poseban, lapidaran stil koji često graniči sa šablonom (što i nije loše ako se u obzir uzme osnovna nakana gramatike: »da posluži *učenju* jezika«), ali predstavlja i limitirajući faktor s obzirom na jasnu ambiciju autora da u nju unese što više rezultata novijih lingvističkih istraživanja. Ti su rezultati bili posebno brojni i značajni posljednjih dvadesetak godina. Osim toga, autor je kao uzore imao bogat izbor francuskih gramatika novijeg tipa koje se u našoj nastavi, osobito fakultetskoj, nisu uspjele afirmirati u konkurenciji sveobuhvatnog »Grevissea« koji je konceptijski (ne uvijek i u bilješkama) ostao na pozicijama tradicionalne gramatike.

»Strukturalna morfosintaksa«, kao podnaslov, dovoljno jasno kazuje o autorovu teorijskom opredjeljenju, što ne sprečava ovu gramatiku da bude slojevita i da iznese sva važnija dostignuća francuske lingvistike koja ne proizlaze izravno iz »klasičnog« strukturalizma. Važno je pritom da će se đaci i studenti u dodiru s njom moći priviknuti na distribucijsku analizu, na noviju lingvističku terminologiju i sl. Jer, kao što sâm u »Uvodnoj reči« kaže,

autor je uveo »nekoliko novih termina, odomaćenih u modernoj francuskoj lingvistici«. Njima su posvećene tri stranice »Terminoloških objašnjenja« (13—15). Iza nekih od njih kriju se važne lingvističke spoznaje. Spomenut ćemo ovdje samo jednu koja se krije iza termina *unipersonalni glagol*. Naoko neobičan, u svakom slučaju neuobičajen, ovaj termin uklanja jednu već duboko ukorijenjenu zabludu — ne samo u francuskoj gramatici — a ta je da su glagoli kao *il pleut, il faut*, i sl. »bezlični«. Stvarnost je upravo suprotna: od svih vrijednosti (gramatičkih kategorija) koje u uobičajenoj upotrebi ima francuski oblik *il* ostala je samo kategorija lica!

Papić nam predlaže i neka rješenja u adaptaciji francuskih gramatičkih termina kao što su *subjunktiv* i *gerundiv* umjesto *subjonctif* i *gérondif* koji su se dosad u nas upotrebljavali najčešće neadaptirani, tj. u francuskom izgovoru. Poželimo ovim prijedlozima dobar vjetar!

U svojim kratkim uvodnim napomenama na početku pojedinih poglavlja ili paragrafa Papić uspijeva dati bitne naznake problema. Tako poglavlje o članu (pogl. 7, str. 53) počinje napomenom o semantičkoj prirodi imenica i njihovoj podjeli na *brojive* i *nebrojive*, što nekog može i iznenaditi, ali pogađa samu bit problema upotrebe francuskog člana, pogotovo kad se radi o partitivnom članu.

Jedno od temeljnih opredjeljenja ove gramatike jest i fonološki pristup jeziku, tj. pretpostavljanje govornog jezika pisanom. Ako uzmemo u obzir da upotreba ove gramatike podrazumijeva prethodno poznavanje neke druge, elementarne gramatike francuskog jezika (kod nas npr. Horetzky ili Drašković), onda to nije nikakva ekstravagancija ili jeftini efekt, nego stvarni doprinos jednostavnosti i jasnoći izlaganja gramatičkog gradiva. Zna se, naime, koliko pisani jezik, pravopis, svojom šarolikošću može zbuniti učenike i studente. Diktat je i za Francuze pravi bauk. Danas, kad učenje stranih jezika polazi najčešće i u principu od govornog jezika, ovakav pristup predstavlja znatno rasterećenje i olakšanje. Jasno, pismenost ostaje i dalje integralni dio poznavanja jednog stranog jezika, što u ovoj gramatici ni jednog momenta nije dovedeno u pitanje. Taj fonološki pristup je jasno došao do izražaja u poglavljima 4. i 5, gdje se govori o opoziciji roda i broja kod imenica i pridjeva. Osobito je vidljiv i koristan u Aneksu I (»Glagolska promena u govornom i pisanom jeziku«), gdje autor daje rijetko prakticiranu podjelu nepravilnih glagola prema broju osnova. Ova podjela može biti veoma korisna i nastavnicima i učenicima. Nepravilni glagoli su bili uvijek kamen spoticanja zbog toga što se na njih primjenjivala metoda mehaničkog memoriranja.

Struktura proste rečenice (pogl. 3) dana je na nov — strukturalistički način, koji je mnogo bliži načinu na koji se ona danas tumači u gramatici materinskog jezika u našim osnovnim školama nego tradicionalnim francuskim gramatikama na koje smo navikli. Determinanti npr. (pogl. 6) dani su u posebnom poglavlju prema njihovim sintaktičkim osobinama (predeterminanti, osnovni determinanti, postdeterminanti) što je veoma koristan potez u sintetiziranju i sistematiziranju gramatičkog znanja, budući da su upravo oni u gramatikama često razbacani u nekoliko poglavlja. To je ujedno primjer kako neki novi lingvistički pogledi mogu imati izravne i pozitivne učinke na didaktičkom planu. Time se postiže i veća operativnost, pa tako ova gramatika opravdava svoju namjenu iz predgovora. Đaci i studenti nisu često u stanju uočiti i povezati srodne datosti sadržane u raznim poglavljima. Zato

i jest zadatak svake ambicioznije gramatike da dâ što koherentniji opis jednog jezika, a to će najbolje obaviti ako prati što se događa na području lingvističkih istraživanja, kao što to radi naš autor. On to postiže na još dva načina:

1. ubacivanjem kratkih, sintetičkih poglavlja na početku ili na kraju većih tematskih jedinica, npr. »Polivalentni vezni elementi« (pogl. 35) i »Upotreba vremena u temporalnim rečenicama« (pogl. 41). Poželjno bi bilo i jedno takvo poglavlje o »upotrebi glagolskih načina u zavisnim rečenicama« s obzirom na velike poteškoće koje našim učenicima predstavlja subjunktiv.

2. upućivanjem na poglavlja koja sadrže morfološku građu ili upotrebu te građe ili neki posebni vid problema o kojem je riječ. Time uvelike olakšava sagledavanje cjeline onom koji se služi ovom gramatikom, a i sebe oslobađa često neugodne dužnosti da ponavlja nešto o čemu je već govorio.

Posebno strukturalističko obilježje daju ovom udžbeniku dva poglavlja: »Ekspanzija imeničke grupe« (pogl. 9) i »Ekspanzija glagolske grupe« (pogl. 15). A posebnu vrijednost čine poglavlja posvećena modalitetu rečenice kojem autor posvećuje, za ove prilike, neuobičajeno velik broj stranica (139—169) i poglavlje posvećeno unipersonalnim glagolima i konstrukcijama (129—136).

Autoru treba odati priznanje što se nije kolebao dotaknuti i neke goruće probleme francuske gramatike, kao što je npr. problem glagolskog vida, često nijekane kategorije u francuskom jeziku. On suptilno razlikuje tri tipa glagolskog vida: leksički (perfektivnost-imperfektivnost), semantički (aspektski glagoli i izrazi) i gramatički glagolski vid (prosta-složena »vremena«). Jedino se može primijetiti nelogičnost oponiranja prostornog perfekta (passé simple) imperfektu u okviru gramatičkog vida koji se, kao što i sam autor prihvaća, očituje u opoziciji prostih i složenih glagolskih oblika. Oba navedena oblika su naime prosta. No, možda je ipak previše zahtijevati od jedne gramatike namijenjene široj publici da prihvati jedan tako radikalni stav prema kojem se imperfekt i prosti perfekt oponiraju ne po liniji glagolskog vida, nego vremena: kao sekantna (imperfekt) i globalna (prosti perfekt) slika vremena. Velik broj specijalističkih studija o francuskom aspektu još uvijek odbija tu soluciju iako je ona jedina logična! Pa ipak, nemamo ništa ozbiljnijeg primijetiti na korektnost opisa i tipologiju prostog perfekta koju nam prezentira gramatika. Dapače, u poglavlju o sintaksi glagolskih oblika nalazimo primjere kako današnji govorni francuski (i neki njemu bliski registri) distribuira nekadašnje upotrebno područje prostog perfekta između imperfekta (!) i složenog perfekta (passé composé). Pojava isto toliko paradoksalna koliko je paradoksalna i sama priroda prostog perfekta. Međutim, treba uvijek imati na umu činjenicu da u sistemu francuskog jezika (možda i previše suptilna distinkcija za ovu priliku) on funkcionira kao znak imanentnog (nesvršenog) a ne transcendentnog (svršenog) vida, budući da za ovaj zadnji francuski posjeduje adekvatan izraz, a to je »anteriorni perfekt« (passé antérieur) koji će kao takav funkcionirati sve dok bude funkcionirao i prosti perfekt. Jer, koliko god radnja izražena prostim perfektom izgledala perfektivnom, ona je prikazana samo »u izvršavanju« (en accomplissement) a ne kao izvršena, što se lijepo može vidjeti iz datog shematskog opisa u ovoj istoj gramatici (str. 87). Jedno je, dakle, »opći dojam« koji ostavlja francuski prosti perfekt u svojim najčešćim upotrebama, a drugo je njegov položaj

u sistemu francuskog glagola. Tom dojmu »kumuje« i leksički vid. Primijećeno je, naime, da se u najvećem broju slučajeva u prostom perfektu pojavljuju upravo perfektivni glagoli — što ni u kom slučaju ne isključuje upotrebu imperfektivnih glagola kao što je to slučaj s našim aoristom — a to uvelike doprinosi dojmu o kojem smo upravo govorili. Ta pojava očito nije nepoznata autoru koji, govoreći o semantičkim vrijednostima nekih glagolskih oblika, strogo vodi brigu o ponašanju i udjelu perfektivnih i imperfektivnih glagola u zadanoj semantičkoj vrijednosti. On u tim slučajevima opoziciju perfektivno-imperfektivno diže na razinu posebnog kriterija, što se zasad može naći samo u nekim specijalističkim studijama o francuskom glagolu. No, problem prostog perfekta postao je presuptilan čak i za izvorne govornike, tako da su oni za njega izgubili prirodni jezični osjećaj, kao što smo i mi izgubili osjećaj za imperfekt i aorist.

Ovo su bila samo neka, usputna razmišljanja o jednom, kako već rekosmo, gorućem problemu francuske gramatike. Ona samo potvrđuju da je *Gramatika francuskog jezika* prof. Marka Papića aktualna, ažurna — koliko to jedna gramatika može biti — i nadasve poučna i korisna knjiga koja se može preporučiti svakom tko želi naučiti nešto više o francuskom jeziku i njegovu ustrojstvu.

Stanko Žepić

Jan Jeziorski, *Substantivische Nominalkomposita des Deutschen und ihre polnischen Entsprechungen*, Wrocław, 1983.

Da su njemačke složenice uvijek iznova predmet lingvističkog interesa, pokazuje i ova studija. A posebno je zanimljivo kad se radi, kao u ovom slučaju, o pogledu »izvana«, pogledu Slavena u morfološku i semantičku strukturu složenice, te slavenskim jezicima tako strane jezične konstrukcije.

Morfološka nepodudarnost njemačkog i poljskog jezika u području tvorbe riječi i empirijski na prvi pogled uočljiva potreba da se njemačka složenica zamijeni drugim atributivnim sklopovima unaprijed je zadala i raspored građe u toj studiji: prvi dio je posvećen razmatranju njemačke složenice i mogućnosti istraživanja istih sadržaja drugim morfološkim sredstvima, dakle problemu transformacijske analize složenice, dok je drugi dio primjena transformacijske analize u određivanju poljskih ekvivalenata za njemačke imeničke složenice.

Autor u uvodnom dijelu razmatra teorijske probleme transformacija i parafraza, te zaključuje da je za konfrontativnu analizu najprimjerenija metoda transformacije složenica u ekvivalentne grupe riječi, pri čemu je složenica izraz, a transform sadržaj. Dopunsko sadržajno određenje odnosa zavisnosti u složenici daje izvanjezična stvarnost i naše iskustvo s predmetima vanjskog svijeta. Da *Sträßenhändler* ne prodaje ulice kao npr. *Antiquitätenhändler* stare umjetničke predmete, ne proizlazi iz morfološkog oblika složenice, nego iz našeg znanja o vanjskom svijetu koji određuje suodnos konstituenata u složenici, u prvom slučaju lokativni odnos, u drugom odnos objekta. Za to